

BİRİ YER BİRİ BAKAR, KIYAMET BUNDAN KOPAR

27 Aralık 2023

Yıldırım Koç

Yüzyıllardır süzülüp gelen ve büyük gözlemleri yansıtan atasözlerimiz var. “Aç tilki fırın yıkar” sözü boşuna söylenmemiştir. Peki, aç tilki fırın yıkar da, aç insan, çocukları aç kalan insan ne yapar?

Önemli diğer bir atasözümüz de “biri yer biri bakar, kıyamet bundan kopar.”

Kıyametin kopması, fırının yıkılmasından daha da ciddi bir olay.

Tarihte gelir ve servet dağılımının iyice bozulduğu dönemlerde büyük sıkıntı çeken insanların sert tepkiler gösterdiklerini biliyoruz.

Fransa’da özellikle 18. yüzyılın sonlarında açlık ayaklanmaları var.

1752 yılında Rouen’de pamuk işçileri ayaklandı, tahıl ambarlarını ve depoları yağmaladı, kenti üç gün elinde tuttu. Askerlerle girilen çatışmada ise on işçi hayatını kaybetti. Beş işçi de asıldı.

Fransız Devrimi sürecinde, 1795 yılında ekmek iyice pahalılandı. Paris polisinin raporlarına göre, bir baba, açlık korkusuyla üç çocuğundan ikisini öldürdü. Ertesi gün ekmek ayaklanması gerçekleşti, fırınlar ve bakkallar yağmalandı.

1778 yılında Grenoble ve Toulouse’da, 1784 ve 1785 yıllarında Normandiya’da ve 1788 yılında da çeşitli bölgelerde ekmek ayaklanmaları yaşandı. Fransa’da yiyecek ayaklanmaları 1848 yılına kadar devam etti.

Fransa tarihinde açlıkla karşılaşan yoksulların daha birçok ekmek ayaklanması var.

İngiltere’de de aç insanların ayaklanması söz konusuydu.

İngiliz tarihçisi George Rude, 1735-1800 döneminde bu nitelikte 275 olay belirleyebilmiştir. Bu olayların yaklaşık üçte ikisi gıda fiyatlarının artmasına karşı gerçekleştirilen ayaklanmalardır. Bu ayaklanmalarda özellikle kömür madeni işçileri, kömür mavnası işçileri, kalay madeni işçileri ve dokumacılar önemli rol oynadılar. Gıda fiyatlarının artmasından tüm yoksullar etkilendiğinden, hareket bir “işçi sınıfı hareketi” olarak değil, bir “yoksullar hareketi” olarak geliyordu. İngiltere’de 18. yüzyılın başlarından 19. yüzyılın başlarına kadar ortaya çıkan en önemli “yiyecek ayaklanmaları” 1709-10, 1727-9, 1739-40, 1756-7, 1766-8, 1772-3, 1783-4, 1794-6, 1800-1, 1810-13 ve 1816-18 yıllarında gerçekleşti. 1816 yılındaki ayaklanmalara “Ekmek veya Kan Ayaklanmaları” adı veriliyordu.

Türkiye’de bugüne kadar insanların kitle halinde açlığa mahkum edildiği bir dönem yaşamadık. Hâlâ bir ölçüde koruyabildiğimiz yardımlaşma ve dayanışma geleneğimiz sayesinde büyük sıkıntı çeken insanlar açlıktan ölmedi. Devletin yoksullara yardım uygulamaları da çok yoksulluk çekenlerin en kötü şartlarda hayatta kalabilmesini sağlıyor.

Günümüzde Türkiye’deki sorun, gelir ve servet dağılımındaki büyük ve giderek daha da artan adaletsizliğin her gün insanların gözüne sokulması, “kör kör parmağım gözüne” gibi gösterilmesi.

Eskiden gelir ve servet dağılımındaki büyük eşitsizlik genellikle gözlerden gizlenirdi. Sosyal medyanın etkili olmadığı dönemlerde de insanların bilgilenmesi kendi gözlemleriyle sınırlıydı. Günümüzde insanlar hem sıkıntıları yaşıyor, hem de sıkıntılarının sorumlularının yaşamını izleyebiliyor.

Filmler ve televizyon dizileri bile değişti. Yeşilçam filmlerinde dayanışma vurgulanır, zalimlik yapan zenginler de filmin sonunda yola getirilirdi.

Günümüzdeki filmlerin ve televizyon dizilerinin büyük çoğunluğunda büyük bir lüks ve israf sergileniyor. Sosyal medyanın hayatımızda çok önemli bir yer tuttuğu koşullarda, giderek artan hayat pahalılığından ve karşılanamayan ihtiyaçlardan yakınan insanlar, her gün geçim derdi olmayıp akıl almaz bir lüks içinde yaşayanların hayatlarını izliyor.

Günümüzde henüz aç tilkinin fırın yıkılmasından veya birinin yiyip diğerinin bakmasından söz etmiyorum. Günümüzde birileri akıl almaz bir lüks içinde yaşarken, birilerinin henüz sürünmesinden söz ediyorum. 22 milyon dolayında işçi ve memur, 16 milyon dolayında emekli/dul/yetim ve 8 milyon dolayında üniversite öğrencisi bugün bu sıkıntıları yaşıyor; yarın bu sıkıntılar daha da büyük olacak. Bu sıkıntıların sorumlularının yaşadıkları ise artık gizli değil, gözler önünde. Bu çelişki keskinleşirse ne olur, bilemiyorum. Şurası açık ki, yaratıcı halkımız, bu sürece uyan yeni atasözleri üretecektir.